

SARAH DAMOFFOVÁ

An abstract, expressive portrait painting of a woman's face. The style is characterized by thick, visible brushstrokes in a vibrant palette of reds, oranges, yellows, blues, and purples. The face is rendered with a sense of movement and emotion, with the eyes looking slightly to the right. The background is a mix of these colors, creating a layered, textured effect.

NAŠE
SVETLÉ
ROKY

TATRAN

SARAH DAMOFFOVÁ

NAŠE
SVETLÉ
ROKY

TATRAN

Z anglického originálu Sarah Damoff: The Bright Years,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Simon & Schuster,
New York 2025,

preložila Jarmila Cihová.

Vydalo Vydavateľstvo TATRAN, s. r. o., v roku 2026,
so sídlom Klariská 16, 815 82 Bratislava, Slovenská republika.

Vyšlo ako 5663. publikácia.

Vydanie I.

Prebal a knižnú väzbu navrhol a spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Zuzana Šulajová

Jazykové redaktorky Jana Piroščáková, Zlata Sršňová

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba AldoDesign, Bratislava

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

info@slovtatran.sk

All rights reserved.

Copyright © 2025 by Sarah Damoff

Translation © Jarmila Cihová 2026

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2026

ISBN 978-80-222-1929-7

*Pre dcéry a synov,
pre rodičov každého druhu
a tiež pre tých,
ktorí prežívajú trápenie.*

*Zármutok požiera čas. Buď trpezlivý.
Čas požiera zármutok.*

Louise Erdrichová, *LaRose*

1958

KRESLÍ NOČNÚ OBLOHU NA SPODOK KUCHYNSKÉHO stola. Jeho rodičia sa hádajú, nemajú čas sledovať, čo robí. Vždy sa to začína otcovým smädom. Potom príde na rad televízor. Matka zvýši hlasitosť, aby žartovanie Wallyho a Bobra alebo Lucy a Rickyho prehlušilo krik.

Na dubovom stole nad ním je odložená bábovka. Sladká vôňa chlapca dráždi. Nasilu zjedol hrášok, ale možno z nej aj tak nedostane ani kúsok.

Za dverami rodičovskej spálne niečo buchne. Znie to ako hlasné plesnutie. Pád. Jeho matka tlmeným hlasom hovorí niečo o tom, že domáci sa bude hnevať.

Chlapec nakreslí kúskom bielej voskovky na svoju oblohu ďalšiu hviezdu. Hryzie si peru a prižmuruje oči, zakláňa krk dozadu, aby mohol zhodnotiť svoje dielo. Teraz rieši problém, ako zvýrazniť mraky, aby ich bolo lepšie vidieť. Skúsi, ako bude na čiernej nočnej oblohe vyzeráť fialová. Nefunguje to. Obtiahne teda fialové oblaky na tmavom dreve bielou farbičkou. Je to lepšie. Hrdo sa usmeje.

Po žltom linoleu prejdú matkine tmavomodré lodičky. Počuje, ako zašuští jej zástera, a pripravuje sa, že vzápätí sa prirúti

otec v ponožkách zašpinených od trávy. Počuje však iba matkine kroky, otváranie a zatváranie skriniek a June Cleaverovú, ako sa pýta Wallyho, kam ide.

Chlapec pozoruje matkine mihajúce sa lýtka. Potom sa zrazu objaví jej červená flakatá tvár. Chytí sa okraja stola nad jeho hlavou a čupne si do tieňa jeho sveta. Chlapec zatají dych. Vie veľmi dobre, že by nemal kresliť na nábytok, no to holé drevo si priam pýtalo farby.

„Zahráš sa so mnou jednu hru, zlatko?“

Zamračí sa.

Matka sa mu palcom jemne dotkne tváre a zašepká: „Vieš, aké hlúposti občas stvára tvoj otec. Teraz sa hrá na schovávačku s kľúčmi od auta. Pomôžeš mi ich nájsť?“

„Na schovávačku?“

„Keď ich nájdeme, môžeme sa previezť.“

Vypleští oči. „Ty budeš šoférovať?“

„Ale no,“ matka nahodí hravý úsmev. „Viem šoférovať.“ Pri tomto úsmee – so zdvihnutými kútikmi úst, vyhladeným čelom a zábleskom bielych zubov – sa v jej synovi vždy prebudí túžba chrániť ju celou silou tej bezmocnej lásky, akou deti milujú svoje matky. A tak sa vynorí zo svojej dubovej skryše, a hoci sa mu jej hra zdá nudná, neprotestuje.

Prehľadali každú skrinku a zásuvku. Márne. Chlapec sa zadíva na bábovku. Jeho matka zhlboka dýcha a nakláňa sa ponad okachličkovaný pult, dlaňami sa oň pevne opiera, brada zaborená do hrude. Chlapcove oči behajú medzi matkou a bábovkou. Konečne sa matka vystrie, zdvihne bradu, uhladí si zásteru a povie: „Tak dobre.“

Chlapec čaká, v ústach sa mu zbiehajú slinky.

„Ak sa nemôžeme previezť, čo takto malá prechádzka?“

Dieťa zmraští nos, odtrhne oči od koláča a pozrie von z okna. „Je tma.“

Matka si znova čupne, položí ruky na synove plecia. Zblízka

vonía ako Palmolive. Pokožku pod očami má fialovú ako jeho mraky. Ona je jeho palmolivová obloha.

Matka zaváha, ale iba na sekundu. „Môžeme ísť pešo. Choď si pohľadať ten nový kabát, čo sme kúpili v garážovom výpredaji.“ Postaví sa, vezme niečo zo zásuvky a vloží si to do kabelky.

„Ale veď nie je zima.“ Pravdou je, že sa mu jeho „nový“ kabát nepáči. Smrdí po psovi a cigaretách.

Na konci tmavej chodby počuť spláchnutie toalety. Jeho matka zašepká: „Topánky. Rýchlo.“

Chlapec vrhne pohľad na chodbu, koláč, farbičky na linoleu, šuchne nohy do topánok a vyjde za matkou zadnými dverami von.

Potrebuje, aby mu pomohla so šnúrkami, no ona ho pobáda, aby sa ponáhľal, a vedie ho cez susedovie dvor. Okolo pása má ešte vždy uviazanú zásteru so škvrnami od horúcej omáčky a oleja. V kroví niečo zašušťí. Chlapec sa zachveje a uvedomí si, že mama mala pravdu – je chladno.

Vo vlhkej tráve nechávajú za sebou vyšliapaný chodník a on jej pripomenie: „Povedala si, že nemám chodiť do záhrady Thompsonovcov bez ich dovolenia.“

„Mne to dovolili.“

Chlapec si myslí, že nehovorí pravdu.

Snaží sa nepotknúť sa na šnúrkach a uvedomuje si, že má plný mechúr. Idú však stále ďalej a on si siahne rukou dolu, aby vydržal. Aj vo svite mesiaca vidí modrinu na matkinej tvári. Vyzerá ako zeleno-žltý plameň. Matka ho vedie chodníkom ďalej od cesty.

Napokon sa ozve bezvýrazným hlasom: „Tvoj otec len potreboval...“

„Nenávidím ho!“ Ten výkrik ho ohromí rovnako ako jeho matku. Doma by si niečo také neodvážil ani len pomyslieť, ale tu vonku, v tomto nehybnom vzduchu je niečo zvláštne. Niečo v tom úsilí, ktoré si vyžaduje ich napredovanie hlbšie do noci,

akoby do močiara. Cíti sa menší, nahnevanejší a oveľa vystrašenejší. Odhadzuje opatrnosť. Potichu v ňom zavrčí nová divokosť. Je malý, ale dosť starý na to, aby videl, ako otec znovu a znovu ubližuje jeho matke.

Matka zastane a klesne do vysokej trávy medzi pučiace kvety vlčieho bôbu. Zastrčí si prameň vlasov za ucho. „Ja nie.“ Pozerá pomimo neho, očami skúmavo prechádza po okolí.

„Čože?“

Vzdychne si, jej dych je ako mlieko a oči ako voda. „Milujem tvojho otca,“ hlesne, „celým srdcom.“ Chvejivo sa nadýchne. „Ale,“ natiahne sa za synovými rúčkami, svaly okolo spodnej pery sa jej sťahujú a napínajú, „teba milujem viac, Ryan.“

Keď sa matka rozplače, predstavuje si, že to prší z tmavých mračien za jej očami. Srdce sa mu zachveje. Pomočí sa. Uvedomí si, že domov sa nevrátia, ani po suché nohavice. Rozmýšľa, čo bude s koláčom. S jeho nočnou oblohou. A s nimi.

Časť prvá

LILLIAN

1979

KNIŽNIČNÝ STÔL SA ZAKYVOCE VŽDY, KEĎ SA VÁHA presunie z jednej kovovej nohy na druhú. Mala by som si pripraviť prezentáciu do práce, ale neviem sa odtrhnúť od knižky *V Brooklyne rastie strom* od Betty Smithovej. Nieкто ju zabudol na stole, pri ktorom vždy sedávam.

Brooklyn na začiatku 20. storočia sa dosť líši od sedemdesiatych rokov 20. storočia vo Fort Worth. Francie je mi však prekvapujúco blízka, obdivuje svojich rodičov a nevidí ich chyby, odkladá každý cent a neuvedomuje si ich chudobu. Až priveľmi ma zaujíma, ako sa jej postupne budú otvárať oči, a nevenujem veľa pozornosti svojim poznámkam, ktoré by ma mohli posunúť z miesta bankovej pokladničky na pozíciu pracovníčky pre styk s verejnosťou v mojej pobočke.

Obzerám sa po ospanlivej sobotnej knižnici a našuchorím si hniezdo atramentovočiernych vlasov. Potrebovali by trvalú. Vrátim sa znova ku knižke. Ešte jednu kapitolu a pustím sa do prípravy prezentácie.

O tri kapitoly neskôr počujem šepot. „Lillian?“

Zdvihnem hlavu a pozerám na neznámeho muža. Z jedenásťtej kapitoly na mňa pozerajú Johnny a Katie. „Áno?“

„Som Ryan.“ Končekmi prstov sa dotkne hrude. „Niekoľko krát som bol vo vašej banke.“ Aha. V práci nosíme menovky.

„Ehm, zdravím.“

„Myslel som si, že ste to vy.“

Niečo také bankovej pokladničky zvyčajne nehovoríte.

Ryan má tmavé, strapaté vlasy, na prstoch fľaky od farby a na krku strnisko. Medzi prednými zubmi medzierku. Oči má tmavé ako studne, v dúhovke sa takmer nedá rozoznať zrenička, je ako strom v nočnom lese. Oblečený je jednoducho, stavbou tela nepôsobí ohrozujúco, ale ani slabošsky. Je ako nenápadná obálka knihy, ktorú ma láka otvoriť.

V duchu kopnem do rannej Lillian, ktorá si myslela, že dávať si mejkap v sobotu do knižnice nemá zmysel. Dokonca som si ani nezopla vlasy. Aspoňže ranná Lillian v poslednej chvíli dostala spásny nápad obliecť si vkusnú zelenú blúzu. Uhladím si ju okolo výstrihu.

Keď si Ryan potvrdí, že som skutočne Lillian z banky, akoby už nemal viac čo povedať. Zostáva však stať pri mojom stole.

„Potrebujete miesto?“ ukážem na tri voľné stoličky. O kus ďalej nejaké dieťa vrieska, že nechce *Madeleine*, ale *Kvaka a Člupa*.

„Ďakujem.“ Ryan si odsunie stoličku a sadne si k papierom. Odložím *Brooklyn* a sústredím sa na poznámky k prezentácii. Ak sa dobre pripravím, budem mať celkom slušnú šancu na povýšenie. Tvárim sa, že Ryanove pohľady nevidím.

„Na čom pracujete?“ počujem jeho šepot. Skôr ako stihnem odpovedať, potrasie hlavou. „Prepáčte. Veď sa ani nepoznáme. Chcel som povedať,“ odkašle si, „že by som sa s vami rád zoznámil.“ Na lícach sa mu objavia ružové fliačky ako zrnká soli.

Niekoľko ľudí, čo sedia blízko, na nás upierajú vyčítavé pohľady, ktoré svietia ako pavúcie oči v žiare hviezd. Jedna žena na nás spoza stránok knižky vrhne nevraživý pohľad. Ak je človek ponorený do omamného ticha príbehu, šepot môže znieť ako hmlová siréna. Skúmavo pozriem na Ryana a rozhodnem

sa, že prezentáciu dokončím zajtra. Kývnem smerom k ľuďom, čo sa usilujú čítať. „Zoznámiť sa so mnou je zjavne dôležitejšie, ako nerozčuľovať ľudí šepkaním.“

Ryana zaleje červen a ja svoju nervy trhajúcu ukážku seba-vedomia zdôrazním tým, že zhrniem papiere na kôpku a postavím sa. Usmejem sa kútikom úst a kývnutím naznačím: *Vypadnime odtiaľto*. Pohľady sa nám stretnú a v jeho očiach cítam, že pochopil. Ani sa len nepokúša zamaskovať čoraz širší úsmev, nasleduje môj príklad a pozbiera si veci. Keď zamierim k východu z fortworthskej verejnej knižnice, je mi v päťách a vzápätí nás oslepí slnko.

Malá grécka reštaurácia na druhej strane ulice je prirodzenou voľbou. Neobedovala som a môj žalúdok sa neprijemne nahlas ozýva. Objednáme si gyros, už bez šepkania.

Ryanovi na košeli kvapne omáčka, ale nič si z toho nerobí. Dozviem sa, prečo chodí do mojej banky: usiluje sa vybaviť si pôžičku, aby si mohol v centre mesta otvoriť galériu. Tvrdí, že si ma všimol, len čo prvý raz vošiel do banky. Zasmejem sa na tom, no je taký úprimný, že ma pýriace sa líca prezradia.

Ako chudobný umelec si Ryan privyrába prácou čašníka v Matteovom talianskom bistre. Vlastne je to reštaurácia, takže tam obsluhuje po večeroch a cez deň sa venuje umeniu. Steny v Matteovej reštaurácii zdobia jeho maľby. No ako hovorí, jeho najväčším snom je galéria. Spýtam sa ho prečo.

„Prečo čo?“

„Prečo galéria?“

„A prečo banka?“

„Ja som si nevzala pôžičku, aby som si otvorila banku.“

„Zásah. Ale aj tak ma zaujíma prečo.“

Zamyslím sa. „Mám banku rada. Poskytuje mi stabilitu. Kolegovia sú príjemní a zarábam dosť, aby som si mohla dovoliť

knihy, jedlo a darčeky pre priateľov.“ Už som sa naučila, že túžiť po skromnom živote je veľký sen. A že ambície si vyžadujú obeť. „A teraz ty, porozprávaj mi o galérii. A o svojom umení.“

„O galérii som sníval od detstva, od momentu, keď som do jednej vkročil. Myslel som si, že je to múzeum, no potom som videl, ako si nejaký človek berie domov veľký obraz s horskou scenériou. A prebudila sa vo mne túžba umožniť ľuďom práve toto – aby si mohli odnieť hory domov.“

„Aj sám maľuješ?“

Prikývne. „Ten sen sa mi splnil.“

„Ako to?“

„Už maľujem.“ Pokrčí plecami. „Takže splnil. A fotím.“

Zatváram sa skepticky. „A nesníva každý umelec o tom, že bude dostávať veľké zákazky a bude vystavovať v exkluzívnych galériách?“

„Ja nie. Inštitucionálny tlak mení umenie. Radšej by som maľoval, čo chcem, a otvoril si galériu, kde iní umelci môžu robiť to isté.“ Odmlčí sa. „Netúžim po uznaní. Chcem len niečo stabilné, kde si zarobím dosť na to, aby som si mohol kupovať veci ako knihy, jedlo a darčeky pre priateľov.“ Úsmev mu zvlí pery.

Zasmejem sa.

„Reštaurácia to nepokryje?“

„Matteo je priateľ. Navyše práca v reštaurácii je nepredvídateľná. Niekedy máš vrecká na špinavej zástere plné prepitného, inokedy ich máš prázdne a ešte do teba niekto hodí mäsovú guľku.“

Jedlo mi takmer vyletí z úst a maskujem svoj smiech obrúskom.

Uprene sa na mňa díva. „A čo ty?“

„Čo ja?“

Prstom prechádza po okraji pohára. „O čom snívaš?“

Ruka mi inštinktívne zamieri k bruchu, akoby som potrebovala niečo chrániť. „Mojím snom je...“ Tvárim sa, že uvažujem.

„Ešte trochu pity a hummusu.“ Vystriem sa na stoličke a obzerám sa po čašníkovi.

Ryan zdvihne husté, nespokojné obočie a potom odo mňa odtrhne pohľad. Kývne na čašníka a zariadi, aby sa mi sen o hummuse splnil.

Zostávame sedieť pod neónovými svetlami, aj keď sa naše červené plastové košíky na jedlo vyprázdnia. Rozprávame sa o umení a o knihách, zatúlame sa až k hraniciam nášho detstva. Neviem si spomenúť, kedy naposledy ma niekto takto počúval. Odkedy mama zomrela, tak už asi nikto.

Sedíme pri stole celé hodiny.

Súmrak a zvyšujúci sa počet hostí naznačujú posun od ospalého popoludnia k prvému večernému návalu. Zájdený zvonec ohlasuje príchod každého nového štamgasta. Pri ďalšom zazvonení sa vo dverách pod polyesterovou gréckou zástavou a nápisom KOUZINA! objaví osamelý muž. Sivá brada sa mu rozrástá po lícach ako vinič. Ťažko povedať, či má štyridsať alebo šesťdesiat. Zamieri k pultu, napádajúc na jednu nohu, a keď prejde okolo nás, vôňa džinu sa za ním ťahá ako chvost šarkana.

Vrátime sa k rozhovoru o obrazoch, ktoré van Gogh namaloval počas svojho pobytu v nemocnici. Bradatý muž kladie na pult jednu päťcentovku za druhou, rad za ním rastie. Ryan sa začne vrtieť, no ďalej rozpráva o liečivom účinku umenia. Je čoraz roztržitejší, až napokon povie: „Ospravedlň ma na moment.“ Zdvihne sa a odchádza. Uškrniem sa. Chudáčik, nevedel, ako povedať, že si potrebuje odskočiť.

Kým je na toalete, nenápadne vytiahnem z kabelky zrkadielko a rýchlo si skontrolujem tvár a vlasy. Stále žiadny mejkap a stále potrebujem novú trvalú. Vidím otcove tenké pery, mamine veľké oči a svoje tmavé kruhy pod očami. S povzdychom zrkadielko zaklapnem. Keď sa Ryan vráti, je už menej nervózny, no je čoraz zjavnejšie, že by sme čoskoro mali zdvihnúť kotvy. Ani jeden z nás na to nie je pripravený.

Vo chvíli, keď sa ma spýta, či si dám dezert, nás niekto preruší. Krívajúci muž s mincami stojí pri našom stole. Nakláňa sa k Ryanovi, akoby mu chcel niečo pošepkať, no nečakane mu takmer vrazí prst do nosa a pomerne nahlas zahlásí: „Ďakujem ešte raz! Ste dobrý človek!“

Kým mi to dôjde, už ťažkým, knísavým krokom kráča preč. Nesie tašku plnú jedla, zatiaľ čo vo vrecku mu ešte vždy štrngajú drobné. Ryan očervenie ako cvikla. Keď pred chvíľkou odišiel od stola, nešiel na záchod.

Opiem sa na stoličke. Podcenila som tohto muža, ktorý sa ani nie pred štyrmi hodinami z ničoho nič zjavil medzi knižničnými policami. Pokúša sa zahladať dojem z predchádzajúceho rozhovoru a pustí sa opisovať, ako raz šli s mamou na miestny grécky festival a zjedli niečo, čo im uškodilo. Zahryznem si do pery, tento muž ma zaujíma čím ďalej, tým viac. Nakoniec súhlasím, že áno, dala by som si dezert.

V duchu sa napomínam, že ho takmer vôbec nepoznám. A že sa to môže zle skončiť. Že by mohol mať nejaké chronické ochorenie alebo byť cholerikom. Alebo mať deti. Milenky s príbehmi, ktoré by ma prinútili dať sa na útek. V omamných pocitoch túžby sa skrývajú nespočetné možnosti bolesti. Ale zatiaľ čo sa zvyčajne každý sústreďuje na výzor, peniaze a samého seba, tomuto mužovi tak málo záleží na týchto veciach, že ľudí okolo seba skutočne vidí. Ako napríklad unaveného neznámeho, ktorý sa snaží zohnať si dačo pod zub. Nenalíčenú bankovú úradníčku, ktorá si zvyčajne udržiava odstup. Ženu, ktorá sa po všetkom, čo prežila, vie ešte vždy rýchlo a bezhlavo zamilovať a ktorá sa s každým kúšikom baklavy kľúcim sa dolu hrdlom snaží presvedčiť svoje srdce, aby sa celkom nezbláznilo.

Keď vstaneme na odchod a spýta sa, či ma znovu uvidí, do líc sa mu nahrnie krv. Ledva sa zdržím, aby zo mňa nevyhrklo: *Ako skoro je príliš skoro?*

Odrhnutý kus servítky s Ryanovým telefónnym číslom si

odnášam vo vrecku ako svätojánsku mušku. Na druhej polovici servítky, niekde na jeho tele, je moje číslo.

Doma si tých sedem číslic pripnem pod terakotovú lampu pri posteli, aby som videla slová: *ryan brighton* (z knižnice). Všetko malými písmenami.

Keď zaspím, moje sny sú plné Ryana. Trpezlivá intenzita jeho očí temných ako les a ruka so škvrnami od farby, ktorou mi odtiahol stoličku. Kedysi dávno som prestala veriť mýtu o dobrom mužovi. A napriek tomu som teraz tu, pripravená dovoliť *ryanovi brightonovi* (z knižnice), aby mi dokázal, že sa mýlim.

1980

PO KNIŽNICI A BAKLAVE SA ŠEŠŤ MESIACOV, KTORÉ sme s Ryanom strávili spolu, zdá ako ranné natiahnutie, bezstarostné nadýchnutie predtým, ako sa rozbehne deň so všetkými povinnosťami a starosťami.

V popoludnie, keď ma vezme na návštevu matky, sa v dlhých denimových šatách cítim ako uzlík nervov.

Keď mi Ryan otvorí dvere spolujazdca na svojej Mazde, končekom prsta sa dotknem nových kvapiek farby na sedadle. Sú suché. Sadnem si. To posledné, čo potrebujem pri zoznámení sa s pani Brightonovou, je farba na zadku. A vlastne, nechala si manželovo meno?

Len čo Ryan naštartuje, stíši nečakaný výbuch hudby. Zaradí rýchlosť, bundu si hodí na kolená. Oholil si aj krk. Britvou, ako je vidieť, keď som sa pozrela zblízka. „Budeš prvou návštevou, odkedy sa mama presťahovala do nového domu. Radšej upozorňujem, že sa od rozrušenia bude zrejme správať trochu čudne.“

„Čudne?“

„Vezme ti kabelku, jedlo bude servírovať v špeciálnych misách a pýtať sa: ‚Drahá, naozaj chcete vrecúškový a nie sypaný čaj?‘ Niečo také.“

„To znie úžasne.“

Tloskne jazykom. „Aj tak sa to dá vyjadriť.“

Keď sa ľudia sťažujú na rodičov, že si dokonale plnia rodičovské povinnosti, akoby mi niekto nechťami škriabal lebku. „Mne je ľúto, že nemám žiadnych rodičov, s ktorými by som ťa mohla zoznámiť.“

Ryanovi zmizne z tváre všetka krv. „Dokelu, prepáč. Nemal by som sa hanbiť za svoju mamu. Viem, že mám byť za čo vďačný. Naozaj.“ Pozrie na mňa a potom znova na cestu.

Pomaly postupujeme po vetvách svojich rodokmeňov a ja si pripomeniem, že to môže byť nebezpečné. Konáre sa môžu zložiť.

Pohľad mi padne na ruky zložené v lone vedľa čaju, ktorý som kúpila na Ryanovu radu, keď som sa ho pýtala, aký darček by bol vhodný. Žiadne víno, odporúčal mi.

Obraciam v rukách balíček čaju. „Ako ju mám osloviť?“

„Moju mamu?“

„Tvoju prvú učiteľku v škole.“ Ryan na mňa vrhne pohľad a ja sa usmejem. „Jasné, že tvoju mamu!“

„Elise?“

Urobím grimasu.

„Mimochodom, mojou prvou učiteľkou bola mama.“

„Čože?“ Vedela som, že bola učiteľka, no akosi som na to pozabudla.

„Bolo to na začiatku jej učiteľskej kariéry. V prvej triede.“ Kútky úst sa mu mierne zdvihnú do úsmevu. „Ak som ju v škole oslovil mama, strašne prísne sa na mňa pozrela.“ Ryan sa natiahne a chyť ma za ruku. „V každom prípade, môžeš ju volať Elise.“

Keby šlo o zoznámenie sa s otcom, osloviť ho krstným menom by mohlo byť okej, no Ryan nechápe, že matky sú na to citlivejšie. Najmä slobodné matky s jediným dieťaťom. A najmä matky synov. Vzdychnem si. Mala som si obliecť niečo krajšie

ako tieto denimové šaty. Máme ešte práve toľko času, aby sme sa vrátili a prezliekla som sa. Vezmem si modrozelené bavlnené šaty z Kmartu, s golierikom a pristrohnutými rukávmi, tie som si mala rovno obliecť. A budem ju oslovovať pani Brightonová.

Prv ako stihnem niečo povedať, Ryan nečakane vypáli od boku: „Ak budeme mať deti, myslím, že budú mať v podstate len jedného starého rodiča.“

Zakašlem. Nikdy sme o deťoch nehovorili. A už vôbec nie o budúcnosti. Minulosť aj budúcnosť sme si držali od tela, taká frankensteinovská zameranosť na život v prítomnom okamihu. Ryan však zvyčajne hovorí, čokoľvek mu práve zide na um. Takže môj problém je oveľa väčší než to, či sa Elise alebo pani Brightonovej budú páčiť moje denimové šaty.

Zamračí sa. „Si v poriadku?“

„Hej.“ Odkášlem si. „Takže chceš deti?“

Tvár sa mu rozjasní, usmieva sa. „S tebou áno.“

Mala by som byť bez seba od šťastia. Ryan by mal chodiť so ženou, ktorú by takéto slová nadchli. *S tebou áno.* Mne však zovrie vnútornosti zdesením, nezostane žiadny priestor na deti, ktoré si predstavuje on.

Nepoviem nič.

Znova sa zamračí. „Ty deti nechceš?“

„Chcem len urobiť dobrý dojem na tvoju mamu.“ Uhladím si šaty, a akoby mimochodom sa spýtam: „Mala som si obliecť niečo krajšie?“

Moja vyhyňavá odpoveď neujde Ryanovej pozornosti. Zvráští obočie do ostrého včeka, no odpovie s úprimnosťou, ktorá ma až zabolí. „Si dokonalá.“

Keď ma na dlhšej červenej prepaľuje pohľadom, preglgnem a vyzvem ho: „Porozprávaj mi o otcovi.“ Viem, čo robím.

Ryan zaškrípe zubami a ja v tom momente zatúžim pobožkať mu miesto pod uchom, aby som zmiernila napätie, ktoré som

vyvolala svojím správaním. Namiesto toho vyberiem z prehrávača kazetu s Beatles, otočím ju a čakám.

Niečo málo už viem: Barton si rád uhol a potom bol násilník. Elise s Ryanom od neho odišli, keď bol Ryan malý, no Elise sa s ním neskôr znova začala stretávať. Barton niekedy zmizol na celé týždne, potom sa nečakane objavil pri dverách ich dvojdomu a modlikal, aby ho Elise vzala späť. Ryan sa vtedy schovával v kúte, niečo si kreslil a vysielal zúfale modlitby k matkinmu krucifixu. Elise zvyčajne Bartona odmietla, ale nie vždy. Niekedy mu dovolila, aby krátko zostal, či už to bol prejav jej sily alebo slabosti.

Ryan sa rozhodol, že bude abstinentom. A keď jeho spolužiaci na univerzite obracali do seba jeden pohárik za druhým, on si dal nealkoholický koktail Shirley Temple ozdobený čerešničkou. Netuším, ako dlho sa Ryan s otcom nevidel. Neviem, aké má Barton zamestnanie ani či sa Ryan podobá otcovi, či sa smeje alebo prežúva ako on. Neviem, či Barton prestal piť alebo či majú nejaké pekné spoločné spomienky. *Musia* nejaké mať.

„Veľa toho nie je. Je alkoholik.“

„Som si istá, že by sa dalo o ňom povedať viac.“

„Ak áno, tak o tom neviem, Lillian!“

Tvrдый zvuk môjho mena sa odrazí od čelného skla a udrie ma medzi oči. Po prvý raz počujem Ryana kričať. Civiem naňho, na zápästí cítim pulzovanie krvi.

Potrasie hlavou, akoby sa preberal. „Prepáč.“

Jeho príkry tón nepoznávam. „Nemala som sa pýtať...“ Zarážim sa skôr, ako by som dodala: *Nechajme minulosť minulosťou*. A snažím sa nerozmýšľať o svojej ceste do Nashvillu.

Ryan vyhodí smerovku a odbočí do vedľajšej ulice. Zaparkuje a obráti sa ku mne, v očiach temný oheň. „Naozaj je mi to ľúto. Nemám vo zvyku kričať.“ Hlboké vrásky na jeho čele siahajú do rokov, keď som ho ešte nepoznala.

Na kapotu ťukne žalud' a Ryan vychrlí: „Som rád, že ti záleží na mojej rodine. V skutočnosti...“ Hryzie si peru a po prvý raz povie: „Milujem ťa.“

Ukladáme emóciu na emóciu ako kocky veže, ktorá sa už- už zrúti. A predsa viem, že Ryan myslí svoje slová vážne, na rozdiel od niektorých mužov. Tmavé kučery mu padajú cez oči a moje srdce robí piruety, ako to robí odo dňa, čo sme sa stretli. S prstami na jeho predlaktí poviem, že aj ja ho ľúbim. A aj ja to myslím vážne. Bola to láska na prvé zašepkanie, moje prvé „odložím kvôli tebe knihu“, jeho prvý pokus zbalit' ma: „Myslím, že si nádherná.“ Áno, som doňho už nejaký čas zaľúbená.

Nahnem sa a pobozkám ho, jazykom nájdem medzierku medzi jeho zubami, bezpečnostný pás sa mi napne na hrudi. *Toto*, pomyslí si, sme my. Nie naše detstvo či rodičia, alebo zranenia.

Odtiahnem sa a opriem si čelo o jeho. „Tvoja mama nás čaká.“ „Môžeme trochu meškať.“ Začne mi rozopínať šaty. „Vysvetlím jej, že sme museli zastať a...“

Capnem ho po ruke a so smiechom si gombíky znova zapnem. „Nič nebudeš vysvetľovať.“

Je nám spolu dobre. Viac ako dobre. Ľúbime sa! A som pripravená zoznámiť sa s jeho matkou.

Ryan sa zaškerí, zaradí rýchlosť, skontroluje situáciu v zrkadle a pomaly sa včlení do prúdu áut.

Počas jazdy sa hrám s jeho vlasmi na zátylku, obaja sme zahĺbení v myšlienkach a pod pneumatikami pukajú žalude.

Elise otvorí dvere prízemného domu zo sivých tehál, pritiahne si ma a naznačí bozk cmuknutím pri líci. „Som taká rada, že sa konečne spoznávame.“ Díva sa mi do očí s nádychom Ryanovej úprimnosti. Ďalej ma drží za ramená. „Môžem ti vziať kabelku, drahá?“

Ryan zdvihne obočie a zaškerí sa.

Ignorujem ho. „Ďakujem vám, pani Brightonová!“

„Prosím ťa, hovor mi Elise.“ Vezme mi kabelku.

Ryan s výrazom *Nehovoril som ti?* zdvihne obočie tak vysoko, že mu ani nevidieť čelo. Štuchnem doňho laktom a vykročíme za Elise, obaja potláčame chichot.

Obliekla si džínsy a ružovú blúzku, s ktorou si zladila rúž. Prešedivené vlasy siahajúce po plecía má čerstvo natočené, ale papuče na nohách ma ubezpečili, že som sa pre denimové šaty rozhodla správne.

Dom je ako zo škatuľky, len v zadnej izbe zostalo zopár nevybalených škatuľ. Ryan presne vystihol matkinu osobitosť. Čaj do tejto šálky, nie do tamtej. Zapál túto lampu, nie tamtú.

Na čo som však nebola pripravená, bola dôverná blízkosť matky a syna. Dávalo to zmysel. Stratila všetko a potom všetku starostlivosť venovala synovi. A on, svojím detským spôsobom, robil to isté pre ňu. Zrazu je mojich šesť mesiacov s ním iba kvapkou v mori. Tu, v dome jeho matky, akoby som ho vôbec nepoznala. Ženy inštinktívne hodnotia matku svojho muža, často so štipkou samolúbosti, lebo svojho syna pozná spôsobom, akým ho ony poznať nemôžu. Ale matky, uvedomím si v tejto chvíli, majú toto. Všetky tie roky. Muža, ktorý bol chlapcom. Rukou si siahnem na brucho.

Elise sa hrdo pýta: „Pochválil sa ti môj syn, že je skvelým umelcom?“

Ryan zagúľa očami a ja sa naňho usmejem. „Niečo v tom zmysle.“ Elise aj ja vieme, že je príliš skromný, aby niečo také povedal, hoci je to pravda.

Ukáže na plátno visiace na stene obývačky medzi krucifixom a mosadzným svietnikom. „Tam visí originálna maľba Ryana Brightona.“

Obrátim sa a vidím maľbu matky s malým synčekom. Pofúkam pariáci sa čaj (sypaný) a spýtam sa: „To ste...“

Elise prikývne. „To sme my. Podľa jednej našej starej obľúbenej fotky. Ryan ju namaľoval k mojej päťdesiatke.“

Pochvalne pohľadákam Ryana po ramene a pristúpim k obrazu, aby som sa pozrela bližšie. Jeho talent a zápal sú neodškrípateľné. Na obraze má na sebe červené dupačky a objíma mamu. Videla som ho pri maľovaní dosť často na to, aby som vedela, ako starostlivo vyberal farby, vracal sa k plátnu deň čo deň, až kým si nebol istý, že presne vystihol každý odtieň, ako často o krok poodstúpil a rozmýšľal o perspektíve a všetkých detailoch ešte aj vtedy, keď si terpentínom drhol z rúk červenú, modrú či hnedú farbu. Hľadím na tých dvoch na obraze a potom na tých istých dvoch naživo a znova ma zarazí, ako dlho je človek niečím dieťaťom.

Skúmam chlapca na portréte a usmejem sa. „Aký rozkošný chlapček!“

„Však?“ Elise žiari.

„Dámy?“ preruší nás Ryan. „Aj keď som veľmi rád v centre pozornosti,“ rázne potrasie hlavou, aby demonštroval, že to nie je pravda, „čo keby som sa pustil do prípravy večere?“

Elise sa s hlavou naklonenou dozadu rozosmeje. Je krásna, matka muža, ktorého milujem. Ukáže na terasu za domom. „Všetko je pripravené na grilovanie, stačí povedať.“

Sieťové dvere sa za nami hlučne zabuchnú a presunieme sa na terasu. Ryan zamrmle, že musí opraviť pány. Zatiaľ čo griluje, vypočujem si všetko o jeho bejzbalovej kariére, o výhrach v umeleckých súťažiach, o jeho kempovaní v takom chladnom počasí, že Elise sa „povážlivo zvýšil tlak“ z obáv, že utrpí omrzliny. Strasie ma.

Elise mi ponúkne sveter. Nečaká na odpoveď, a keď Ryan ide dovnútra po obracačku, chytí ho za rameno a dáva mu inštrukcie: „Skríňa v hale. Ten hrubý smotanový sveter.“

Keď mi ho Ryan donesie, vďačne sa doň zababuším. Zapadájúce slnko nás zalieva oranžovým jasom a pocitom hlbokého

uspokojenia. Stmieva sa len pomaly, akoby nám noc hovorila: *Netreba sa náhliť*, a zrazu sa s kliknutím rozžiaria dva svetlomety. Mračná drobných mušiek, ktoré sa vyrojili, narážajú do reflektorov.

Pohodlne usadená pri stole z tepaného železa s hamburgermi a grilovanou tekvicou odpovedám na otázky o svojom nedávnom povýšení a potom počúvam o Elisíných obľúbených a menej obľúbených študentoch v priebehu rokov, o susedovi so štyrmi mačkami a recepte na rebarborový koláč, ktorý prepracovala do dokonalosti, čo spolu s Ryanom potvrdíme tým, že tanieriky prakticky vylížime do čista.

Keď sa pri lúčení objímame, Elise mi znova cmukne kdesi pri líci: „Zastavte sa častejšie.“

Za jej slovami vnímam vratké balansovanie – obavy matky, ktorej syn sa zamiloval, že bude čoraz menej potrebná a že sa jej dieťa postupne vzdiali.

Už som takmer za dverami, keď si spomeniem a zvrtnem sa. Vykĺznem z jej svetra, z ktorého cítiť zreteľnú a upokojujúcu vôňu staršej ženy. Niečo ako muškátový oriešok, ale jemnejšie. Rada by som vedela, či by aj svetre mojej matky takto voňali. Ešte raz Elise poďakujem a vykročím za Ryanom k autu.

Čo ak sa nechcem zastaviť častejšie? Čo ak nie som pripravená na rodinu alebo na *iba jedného starého rodiča*, alebo...

„Milujemťamilujemťamilujemť.“ Ryan šepká vety rýchlo za sebou, ako keď koráliky padajú z roztrhnutého náhrdelníka, a otvára mi dvere Mazdy. Skôr ako stihnem reagovať, zabuchne ich za mnou a k miestu vodiča prejde ľahkým, takmer tanečným krokom.

Uvelebí sa za volantom a obráti sa ku mne. „Teraz, keď som to vyslovil, to už nikdy nechcem prestať hovoriť.“ Premieriava si ma. „Trpel som, keď som si s mamou musel pozerať albumy a pritom som zo všetkého najviac túžil byť s tebou sám.“

To najlepšie z celého dňa sa vynára na povrch. Videla som

Ryana ako dieťa, ako tínedžera a muža, jeho minulosť, súčasnosť aj budúcnosť. To, či som pripravená, prestáva byť dôležité a celú ma zaplaví neha. „Ryan,“ dotknem sa mu dlaňou líca, „nikdy som nikoho neľúbila tak ako teba.“ To je takmer pravda.

Cestou k môjmu bytu prekračuje povolenú rýchlosť a džínsy má pri členkoch ešte skôr, ako prekročíme prah spálne. Zaplaví ma túžba uspokojiť ho. Nejakto súvisí s tým, ako umýval u matky riad, ako mu farba zostala v záhyboch kože na hánkach, s jeho šampónom s vôňou pačuli, s tým, ako vyzeral ako chlapec, že vôbec bol chlapcom a teraz je mužom, ktorý dovolí, aby som mu končekmi prstov prechádzala po rebrách a jazykom po zuboch.

Milujeme sa čoraz vášnivejšie, aby sa naše najsvetlejšie okamihy neskončili, aby tie temné nemohli dýchať a aby sa naša veža nezrútila. Zvalíme sa na posteľ, na starú prešivanú prikrývku, kde ma ako neviditeľný vlas na pokožke štekli veta „ak budeme mať deti“.

Keby Ryan vedel, že ja už jedno mám, náš vzťah by to zničilo.